

Onzaling wetsvoorstel om grootschalig burgerdata tussen overheidsorganen en private partijen uit te wisselen

Op 6 juli 2018, midden in de zomervakantie, startte het kabinet de internetconsultatie over een uiterst gevoelig wetsvoorstel: [het wetsvoorstel gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden, kortweg WGS](#). Het wetsontwerp dat afkomstig is van het Ministerie van Justitie en Veiligheid is een uiterst vergaand voorstel om een juridische basis te creëren voor het grootschalig uitwisselen van data betreffende burgers tussen overheidsinstituties en private partijen. Om met die uitwisseling de data te “verrijken” door onderlinge vergelijking en met big-data-analyse op basis van artificiële intelligentie profiling uit te voeren. Om daarna de resultaten met de deelnemers in de samenwerkingsverbanden te delen. De samenwerkingsverbanden die men voor ogen heeft zullen dan gegevens van burgers binnen en tussen het bestuursrechtelijk en strafrechtelijke domein gaan verwerken. Als men deze abstracte bewoordingen enigszins op zich laat inwerken komt het erop neer dat de overheid zich een blanco cheque wil verschaffen om haar burgers volledig digitaal te monitoren. Op basis van risicoprofielen kunnen dan beslissingen over (groepen van) burgers genomen worden zonder dat de burger

weet heeft van de gronden waarop die beslissing genomen is. De bedoeling van de WGS is kortweg om data van burgers vrijwel ongelimiteerd te gebruiken voor operationele doeleinden.

Kaderwet

Het kabinet heeft voor de WGS gekozen voor de vorm van een kaderwet. Daarin wordt dan in vrij algemene bewoordingen een algemene opzet gemaakt, waarbij de praktische invulling per Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) of eventueel bij ministeriële regeling (MR) plaats vindt. Het griezelige van de WGS als kaderwet is dat een besluit over welke instanties en private partijen bij een bepaald onderwerp in een samenwerkingsverband de handen in één gaan slaan per AMvB of MR geregeld worden. Daarbij wordt de praktische invulling van wat in het kader van de WGS gebeurt vrijwel volledig aan parlementaire controle onttrokken. [Via een zogenoemde voorhangprocedure](#) kan de Tweede Kamer wel meer betrokkenheid opeisen, en dus meepraten over de AMvB's, maar ze kan formeel niet meebeslissen of de besluiten amenderen. Met deze en andere restricties is de rol van het parlement dus een stuk beperkter dan binnen een regulier wetgevingstraject. Bij een MR is het parlement helemaal vleugellam.

Het huidige wetsontwerp is overigens gebaseerd op een "verkenning" door een departementale werkgroep uit 2014, genaamd ["Kennis delen geeft kracht"](#).

Datahonger

Het wetsontwerp vermeldt een viertal doelen:

1. het voorkomen van onrechtmatig gebruik van overheidsmiddelen en overheidsvoorzieningen en het bevorderen dat aan wettelijke verplichtingen wordt voldaan tot betaling van belastingen, retributies en rechten bij in- en uitvoer;
2. het uitoefenen van toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften;

3. het handhaven van de openbare orde of veiligheid, of
4. het voorkomen, opsporen en vervolgen van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen.

Uit deze opsomming met vrij algemene omschrijvingen blijkt dat de datahonger eigenlijk al het handelen van de overheid omvat en er eigenlijk geen grens meer bestaat tussen het bestuursrechtelijk en het strafrechtelijke domein.

Aanpassing doelen

Het kabinet stelt dat de wet nodig is omdat bestaande wetten en regelingen het grootschalig uitwisselen van data van burgers, het verwerken en het aan elkaar doorleveren van resultaten tussen samenwerkende instanties en private organisaties in de weg staan. Partijen kunnen zonder een wettelijke grondslag vrijwel geen informatie delen als die verzameld blijkt te zijn voor een aan doel dan waarvoor het samenwerkingsverband is opgericht. Ook voor het verwerken en weer doorleveren van resultaten geldt dat. De overheid denkt dat probleem met deze wet op te lossen door het gebruik van de kreet: een doel van zwaarwegend algemeen belang.

Private partijen

In het wetsontwerp spreekt men alleen van private partijen, zonder daar een specifieke invulling aan te geven. Zonder al te veel fantasie is het makkelijk te bedenken dat het hier in de eerste plaats om partijen gaat die financiële en telecom-data verwerken: dus banken en telecom-/internetproviders, maar de invulling kan veel verder gaan.

Sneaky

Door het starten van een twee maanden durende openbare consultatieronde via het internet op 6 juli 2018 probeert de overheid andermaal haar publieke weerstand zoveel mogelijk te beperken. Organisaties die waken over privacy en burgerrechten kunnen in de zomervakantie immers minder alert zijn. Het is

ook te merken aan [de reacties op de consultatiewebsite](#). Van de 37 zijn er 35 soms zeer korte en heftige reacties van individuele burgers en 2 van kleine organisaties. Precies hetzelfde gebeurde bij een [recente consultatieronde voor een wetsontwerp om zorgfraude te bestrijden](#). Dat wetsontwerp kent trouwens vrijwel dezelfde opzet als de WGS.

Tot 15 september 2018 kan een ieder nog zijn [bezwaren tegen de WGS kenbaar maken](#).

Wordt binnenkort vervolgd.

W.J. Jongejan, 31 augustus 2018

Voor de volledigheid hierbij ook de [toets van voorstel voor de GVS aan het integraal afwegingskader voor beleid en wetgeving\(IAK\)](#).